

1955
**PÕLLUMAJANDUSE
EESRINDLASTE
TÖÖKOGEMUSI**

O. VABAMETS

**KÖRRELISTE HEINTAIMEDE
SEEMNEKASVATUSE KOGEMUSI
EESTI NSV SOVHOOSIDES**

O. VABAMETS

KÕRRELISTE HEINTAIMEDE
SEEMNEKASVATUSE KOGEMUSI
EESTI NSV SOVHOOSIDES

3

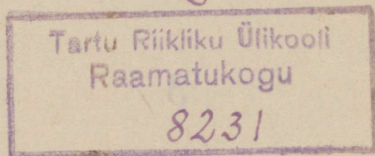
EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1950

Sisukord

Sissejuhatuseks	3
Heinaseemnekasvatuse kogemusi mineraalmaal Mooste sovhoosis	4
Heinaseemne kasvatamine madälsool Mooste sovhoosis	6
Kuidas saadi suured heinaseemnesaagid Alatskivi sovhoosis	8
Alusheinte seemnekasvatus Luunja sovhoosis	11
Heinaseemnepõldude rajamine kattevilja alla	13
Õige külviaja ja külviiviisi ilmekas mõju	14
Kokkuvõte	15

2

ARHIIVKOGU

Vastutav toimetaja H. Sarv

Kaanejoonise valmistanud K. Vanaveski

Tehniline toimetaja E. Plaks

Ladumisele antud 19. V 1950. Trükkimisele antud 10. VI 1950. Paber 56:79 cm 1/16.
Trükiarv 3000. Trükipoognaid 1. Formaadile 60:92 kohaldatud trükipoognaid 0,8. Arvu-
tuspoognaid 0,93. MB-04554. Trükikoda „Punane Täht“, Tallnn, Pikk 54/58.
Tellimise nr. 970.

На эстонском языке

О. Вабаметс. Опыт выращивания семян злаковых трав в совхозах
Эстонской ССР.

Hind 50 kop.

SISSEJUHATUSEKS

Kui Eesti NSV vabastati saksa okupantidest, oli hävitatud kõige muu hulgas ka suurelt osalt heinaseemnekasvatuse meie sovhoosides. Üldiselt oli mitmeaastaste heintaimede külvipind vähenenud minimaalseks, ning selle põhilise tulemusena hävisid külvikorrad.

Sovhooside majanduse taastamisel tuli asuda ka külvikordade sisseseadmisele ning laiaulatuslikult viljelema mitmeaastasi heintaimi, et võimalikult lühema aja jooksul üle minna akadeemik V. R. Viljamsi poolt väljatöötatud heinavälja-süsteemile.

1945. aastal oli sovhoosides lõikuseks kõrreliste heintaimede seemnepõlde vaid mõned hektaarid. Sel põhjusel tuli peamine tähelepanu pöörata ristiku seemnepõldudele, mida valiti nii palju kui võimalik heinaks külvatud põldude hulgast.

Et kiiresti suurendada põldude viljakust ja sisse seada kõigis sovhoosides külvikorrad heinavälja-süsteemi alusel, asuti laiendama heinaseemnekasvatust. Viimase arengut näitavad järgmised arvud. Kui 1945. aastal oli heinaseemne koristuspindala 3,5 protsenti kõigi kultuuride koristuspindalast, siis 1949. aastal oli see vastavalt 6,4 protsenti. Samal ajavahemikul on kõigi kultuuride koristuspind suurenenud kaks korda.

Kui 1945. aasta heinaseemnepõldude pindala arvame võrdseks 100-ga, siis 1949. aastal moodustas see juba 362.

Heinaseemnekasvatuses on suurenemine eriti märkimisväärne kõrreliste heintaimede osas, kus koristuspind 1945. aasta mõnelt hektaarilt tõusis 1949. aastaks 450 hektaarini.

Heinaseemnekasvatuse laiendamine võimaldas koguda suuremaid seemnesaake ning kiiresti suurendada kultuurheina-

maade pindala; nii tehti sovhoosides 1949. aastal heintaimede uuskülve 4,8 korda rohkem kui 1945. aastal.

Eesti NSV Ülemnõukogu seadus „Soostunud maa-alade kui- vendamise ja kasutuselevõtmise ning heinavälja-külvikordade rakendamise plaani kohta Eesti NSV-s kõrgete ja püsivate saakide kindlustamiseks ning loomakasvatusele kindla söödabaasi rajamiseks“ annab Eesti NSV sovhoosidele ja kolhoosidele kindlad ülesanded meie looduse ümberkujundamiseks. Seaduses on ette nähtud maaparandustööde maht vabariigis 1 miljoni ha suurusel pindalal. Arvesse võttes harimisele kuuluvate maade omadusi ning järjest suureneva karjakasvatuse jaoks söödabaasi loomise vajadust, tuleb nendel maadel ulatuslikult külvata mitmeaastaste heintaimede seemnesegusid. Kõigi teiste agrotehniliste võtete ja abinõude kõrval on mainitud suurejoonelise plaani täitmiseks vaja vastav hulk heintaimede seemneid, kusjuures suur osatähtsus on kõrrelistel heintaimedel, nagu timutil, pärisaruheinal, keraheinal, aasrebasesabal, prantsuse raiheinal, punasel aruheinal, aasnumkikal ja hilisnumkikal.

Paraku puuduvad aga laialdastel põllumeeste hulkadel vajalikud kogemused ülalmärgitud kõrreliste heintaimede seemnekasvatuse alal, sest seni on laialdasemalt kasvatatud vaid põldheina — ristiku-timuti segu ning sellel alal omatakse ka vajalikke kogemusi. Kõrreliste heintaimede seemnekasvatuse agrotehnika on aga märgatavalt erinev tavalise põldheina seemnekasvatuse agrotehnikast.

Järgnevalt vaatleme Eesti NSV sovhooside eesrindlaste, suurte saakide meistrite kogemusi heinaseemnekasvatuses.

1949. aastal anti Nõukogude Eesti preemia suurte saakide eest heinaseemnekasvatuses Võrumaal asuvale Mooste sovhoosi kollektiivile, seltsimeestele R. Korgile, E. Kaarusele, E. Jõeale, A. Krigulsonile ja A. Paidrale, kes suurelt pindalalt kogusid 1948. aastal keskmise seemnesaagina 360 kg heinaseemneid hektaarilt. Rekordsaagina koguti hektaarilt aga 810 kg keraheinaseemet.

HEINASEEMNEKASVATUSE KOGEMUSI MINERAAL- MAAL MOOSTE SOVHOOSIS

Mooste sovhoosi suurte heinaseemnesaakide meistrid jutustavad oma kogemustest järgmist: „Mooste sovhoosis on heina-

seemneid kasvatatud nii mineraal- kui ka soomuldadel. Kõige paremini on meil aga õnnestunud keraheina seemnekasvatus põllul. 1945. aasta sügisel vedasime põllule ühe hektaari kohta 30 tonni sõnnikut, millele järgnes sügavküünd. 1946. aasta kevadel külvasime esimesel võimalusel, kui seda lubas mulla niiskus, mineraalväetised ja libistasime põllu. Hektaarile külvasime fosforiiti 500, superfosfaati 200 ja kaalisoola 200 kg. Hooliga jälgisime põllul umbrohtude arenemist, ning kui need tekkisid, kultiveerisime ja äestasime põllu. Neid võtteid kordasime mitu korda, et hävitada mulla pealmisest kihist võimalikult põhjalikult umbrohutaimed. Enne heinaseemne külvamist rullisime põllu ning äestasime kohe oraseäketega. Rullimise ülesandeks oli maapinna tihendamine ning vajaliku niiskuse võimaldamine idanevaile heintaimedele. Kergete oraseäketega äestamisega aga takistasime üleliigse niiskuse auramist mullast.

Niiviisi hoolikalt ettevalmistatud ja küllaltki põhjalikult umbrohtudest puhastatud põllule külvasime 15.—18. juunil käsiplaneediga keraheinaseemneid ja nimelt reaskülvis, 55 sentimeetri laiuste reavahedega. Hektaarile külvasime 8 kg 100%-lise külviväärtusega seemet.

Planeedi järel käis külviridadel kitsas kärurull, et mulla kinni vajutamiseega kindlustada idanevaile heinaseemneile vajalikku niiskust.

Heinaseemnete külviaastal ajasime reavahed 3 korda siiliga läbi, et hävitada umbrohtu. Ridadelt kitkusime käsitsi välja umbrohud ja heintaimede võõrliigid.

Sügiseks kasvasid heintaimed üle 30 sm kõrgeks ning me niitsime seemnepõllu üle, et vältida taimede mädanemist lumikatte all sügistalvel.

Järgneval talvel oli aga tugev pakane ning põld ei olnud lumega kaetud.

1947. aasta kevadel hakkasid heintaimed jõuliselt kasvama. Varakevadel ajasime reavahed esimest korda siiliga läbi, millele järgnes pealtväetamine ammoniumsalpeetriga, mida andsime 75 kg hektaarile.

Seemnepõld arenes ja kasvas lopsakalt, kuid seemnevarsi kasvas vaid üksikuid ning vaatamata kõrgele agrotehnikale saime seemet vaid 160 kg hektaarilt.

Tõenäolikult hävisid õiepungad lumevaese talve ja tugeva

pakase tõttu, sest sügisel niitsime küll võimalikult kõrgelt, et vältida õiepungade hävimist.

1948. a. kevadel andsime pealtväetisena hektaari kohta 75 kg ammooniumsalpeetrit ja ajasime reavahed kaks korda läbi.

Seemnehein kasvas erakordselt ilus ja tihe. Koristasime selle õigel ajal ja kadudeta. Koristustööl kasutasime isesidujat. Seemneheinavihud aetasime kolme kaupa kokku seotult hakkidesse, ja pärast kuivamist peksime kohe.

Nii saime hektaarilt 810 kg keraheinaseemet, mis on meie senine rekordsaak.

Ka teiste kõrreliste heintaimede seemnekasvatuse õnnestus õige agrotehnika rakendamisel alati hästi. Külvame reaskülvis, laiade reavahedega, ilma katteviljata. Rajatavale seemnepõlule anname alati laudasõnnikut sügiskünni alla. Kevadel enne heinaseemnete külvi hoiame maa pealispinna korduva harimisega puhtana umbrohust.

Paljusid võiks veel huvitada meie kogemused timutiseemne kasvatamisel. Nimelt külvasime 1947. aasta sügisel koos talinuseemnega hektaarile 10 kg timutiseemet. 1948. aastal saime talinisu peksmisel hektaari kohta keskmiselt 115 kg jämedateralist ja hea kvaliteediga timutiseemet. Rehepeksul laotasime peksumasina alla laia presendi, millele kogusime seemne. Selle võtte abil saime ilma igasuguste lisakuludeta hektaarilt 115 kg timutiseemet. Soovitame seda võtet laialdaselt kasutada, et suurendada heinaseemne tagavarasid. Lisaks seemnete kogumise võimalusele omab sügisene timutiseemne külv taliviljadesse suurt tähtsust veel seetõttu, et selle agrotehnilise võttega suurendame põldheinasaaki juba heina esimesel koristamisaastal, sest timuthein areneb sel puhul märgatavalt paremini kui kevadel kattevilja alla külvamise korral."

HEINASEEMNE KASVATAMINE MADALSOOL MOOSTE SOVHOOSIS

Kodanlikul ajal ja osalt ka Nõukogude Eestis ilmunud kirjutistes soovitatakse heinaseemnete kasvatust, eriti aasnurmika, hilisnurmika, timuti ja rebasesaba seemnepõlde rajada madalsole. Aluseks võttes neid soovitusi rajati ka Mooste sovhoosis madalsole heinaseemnepõllud reaskülvis.

Edasi vaatleme Mooste sovhoosi kollektiivi kogemusi heinaseemne kasvatamisel madalsool.

„Vastavale kirjandusele toetudes otsustasime rajada madal-soole järgmised heintaimede seemnepõllud: pärisaruheina 3, hilisnurmikat 3,5 ja timutit 4,1 hektaari.

1946. aasta sügissuvel kündsimel madalsoo metsistunud vähese saagivõimega heinkamara ümber NATI-traktoriga. Hoolitsesime, et künd oleks kvaliteedilt väga hea ja künnimätas pöörduks täiesti kummuli. Künnile järgnes soo rullimine raske soorulliga. Kui soo niiviisi kokkuvajutatult oli mõni aeg seisnud, siis randaaliti seda kaks korda. Järgmisel kevadel harisime soopõllu aegsasti, keltsa peal, ja külvasime mineraalväetisi — 600 kg fosforiiti, 200 kg superfosfaati, ning 200 kg kaalisoola.

Juuni algul randaalisime ja rullisime sood veel kord.

Seega oli maapind väga hästi ette valmistatud heinaseemnete külviks.

Heinaseemned külvasime reaskülvis, 60-sentimeetriste rea-vahedega. Hektaari kohta võtsime (100-protsendilise külviväär-tusega seemet) pärisaruheina 10, timutit 8 ja hilisnurmikat 7 kg. Külvamisel kasutasime käsiplaneeti. Külvi joone rullisime kitsa käsirulliga, et soodustada heinaseemnete idanemist.

Heinaseemnete külv õnnestus hästi, kuid varsti pärast heintaimede tärkamist algas väga jõuline umbrohtude arenemine. Eriti lopsakalt arenes vesihein.

Rajatud heinaseemnepõllul ajasime umbrohu hävitamiseks reavahed kolm korda läbi.

Järgmisel, 1948. aasta kevadel andsime pealtväetisena vasevitrioli 20 kg hektaarile. Keltsa peal harisime kaks korda reavahed siiliga läbi.

Vaatamata mitmekordsele umbrohutõrjele arenes seemnepõldudel lopsakas umbrohi, eriti tõrvalill.

Hariliku aruheina seemnepõld arenes täiesti rahuldavalt, kuid peamised raskused esinesid koristamisel. Isesidujaga ja viljalõikusmasinaga ei olnud võimalik soos töötada. Paratamatult tuli niita heinaniidumasinaga. Niidetud seemneheina kaared tõmmati käsirehadega kokku ja pandi viljaredelitele rõukudesse. Vaatamata sellele, et koristustööd toimusid hommikul varakult kastega, oli seemne kadu väga suur selle lubamatu koristusviisi tõttu.

Kui seemnehein oli rõukudes kuivanud, siis asusime seda põllult ära vedama. Kadude vähendamiseks laotasime rõugu kõrvale presendi, millele tõukasime rõugu ümber enne seemneheina koormasse hangumist. Seemneheina veoks kasutasime tihedate põhjadega vankreid, milledele samuti koorma alla laotati present.

Vaatamata kadude vähendamiseks ettevõetud abinõudele esines siiski märgatavalt suurem kadu, kui see oluks sama agrotehnika puhul mineraalpõllul.

Hariliku aruheina seemet kogusime hektaarilt 290 kg ning see idanes hästi.

1949. aastal võisime seemne saamiseks kasutada vaid 2 ha hariliku aruheina põldu, 1 ha oli kevadise üleujutuse tõttu täiesti umbrohtunud. Saagiks saime 240 kg hektaarilt.

Hilisnurmika seemnepõllu koristamine soos kujunes eriti raskeks, sest seemnehein oli arenenud väga tihedaks, moodustades vildisarnase massi.

Hilisnurmika seemnehein tuli niita ridade viisi käsitsi. Seemnesaagiks saime 1948. a. 215 kg hektaarilt ja 1949. aastal samalt põllult 280 kg. Saagi puhastamine külvikonditsioonile (klassile) vastavaks on rohke umbrohuseemnete sisaldamise tõttu raskendatud.

Timut madalsool kasvas hästi, kuid seemnesaak äpardus. Vaatamata sellele, et seemnepõld sai vasevitriolväetist, jäi seeme kiduraks. Seeme valmis väga pikaldaselt, mis tõenäoliselt oli tingitud sademerikkast suvest.

Seega on meie kogemuste põhjal soomaadel heinaseemnekasvatusel suuremaks raskuseks liigne seemnepõllu umbrohtumine ja suured raskused koristustöödel. Kokkuvõttes on soomaal heinaseemne kasvatamise tulemused ebarahuldavad, sest harimis- ja hooldamistöid on siin võrreldes mineraalmaaga palju rohkem. Koristustööde mehhaniseerimine ei ole võimalik. Pealegi on majanduslikult kasulikum sood kasutada heinamaana, sest heinasaak on siin suurem kui mineraalmaal."

KUIDAS SAADI SUURED HEINASEEMNESAAGID ALATSKIVI SOVHOOSIS

Järgnevalt vaatleme Lenini ordenit kandva Alatskivi sovhoosi põllundusbrigadiiri sm. Annaste kogemusi heinaseemne-

kasvatuse alal, kes kogus hariliku aruheina seemet 1947. aastal 1140 kg hektaarilt, mida võib pidada väga heaks saavutuseks heinaseemnekasvatuses. Ka üldiselt on Alatskivi sovhoosis heinaseemnekasvatuse agrotehnika kõrgel tasemel, mida näitavad järgnevad arvud.

Heinaseemnesaagid Alatskivi sovhoosis 1 ha-lt kg-des

Kultuuri nimetus	Saagi aastad			Märkusi
	1947.	1948.	1949.	
Harilik aruhein	1140	735	539	Heinaseemnepõllud rajatud
Timut	570	460	326	1946. aastal

„Minu brigaadi kogemuste põhjal on heinaseemnekasvatuse edu aluseks järgmised põhilised agrotehnilised võtted:

1. Tulevase heinaseemnepõllu väetamine orgaanilise väetisega, eeskätt hästi kõdunenud laudasõnnikuga. Meie otsustasime oma sovhoosis 1945. aasta sügisel võtta tulevaseks heinaseemnepõlluks kartulimaa.

Sügisel kultiveerisime ning kündsime harkadruga kartulimaa, et võimaldada hoolikat kartulimugulate järelkoristamist. Järgmisel kevadel äestasime ja kultiveerisime madalalt ning maikuu esimestel päevadel vedasime põllule iga hektaari kohta 30 tonni hästi kõdunenud ja peent laudasõnnikut. Sõnniku sisseküündmine toimus madalalt, 10–12 sm sügavusele.

Laudasõnnikuga väetatud põllult saime esimesel koristusaastal 1140 kg heakvaliteedilist hariliku aruheina seemet, mis osutus meie rekordsaagiks.

Hariliku aruheina teise seemnepõllu rajasime maatükile, kus eelviljaks oli suviteravili. Rajatav heinaseemnepõld jäi ilma laudasõnnikuta. Tulemuseks oli hektaarilt 610 kg enamsaaki laudasõnnikut saanud seemnepõllu kasuks.

Seega võime oma kogemuste põhjal julgesti öelda, et laudasõnnik on hädavajalik heinaseemnepõllu väetamiseks ning sõnniku mõjul kahekordistuvad saagid.

2. M a a e t t e v a l m i s t a m i n e heinaseemnepõlluks peab olema eeskujulik. Meie pöörame erilist tähelepanu umbrohu hävitamisele kuni 8 sm paksuses pinnakihis. Põllu korduva kultiveerimisega ja äestamisega meelitame umbrohu seemned idanema ja hävitame noored idandid. See võtte on alati vajalik ja kasulik ja kindlustab umbrohupuhta heinaseemnepõllu ning

suured seemnesaagid. Hästi ettevalmistatud maale rajatud heinaseemnepõld ei nõua hiljem kuigi palju hooldamistööd; on vaja vaid aastas 2—3 korda reavahed siiliga läbi ajada.

3. Tugev ja otstarbekas mineraalväetise andmine heinaseemnepõllule. Enne heinaseemnete külvi oleme kevadel andnud põllule 200 kg superfosfaati ja 200 kg kaalisoola.

Järgmistel aastatel anname järjekindlalt heinaseemnepõldudele pealtväetisena superfosfaati 300, kaalisoola 200 ja ammoniumsalpeetrit 150 kg hektaarile. Superfosfaadi ja kaalisoola külvame põllule varakevadel ning lämmastikväetise hiljem, kui taimed on hakanud kasvama.

4. Külvis ja külviaeg on suure tähtsusega heinaseemnesaakide kindlustamisel. Külvis peab olema hästi sorteeritud ja selles ei või leiduda umbrohuseemneid. Hektaarile oleme külvanud hariliku aruheina seemet 12, timutiseemet 8 ja ohtetust 15 kg. Külvame hobureaskülvimasinaga 50-sentimeetriliste reavahedega.

Külvi ei või jätta hiliseks ajaks; meie tähelepanekute põhjal on parim aeg heinaseemnepõllu külvamiseks juunikuu esimene pool, ja seda järgmistel põhjustel.

Esiteks jääb selle külviaja puhul kevadel küllalt pikk periood põllul umbrohtudega võitlemiseks ning teiseks on juunikuu esimesel poolel külvatud heintaimedel võimalus areneda vajalikul määral ning kindlustada suured seemnesaagid juba esimesel saagiaastal. Hiliste külvide puhul esinevad talvekahjustused ja sageli äpardub seemnesaak hoopiski.

5. Koristustööde eeskujulikkusest ja õigest koristusajast oleneb saagi suurus oluliselt, sest mõnede liikide juures isegi ainult paar tundi koristamisega viivitamist tähendab poole saagi kaotamist. Sellepärast jälgib meie kollektiiv soovosi vanemagronoom sm. Burgi juhtnõoride kohaselt heinaseemne koristamisaja lähenedes hoolikalt seemnepõlde.

Koristamine toimub kohe, kui seemned on peaaegu küpsed. Seemnete täisküpsust ei või kunagi oodata, sest siis on koristamisel paratamatult saagikadu.

Väga ettevaatlikult ja tähelepanelikult jälgime pärisaruheina seemnepõllu küpsemist, sest see variseb väga kergesti. Siin tuleb lõikust alustada kohe, kui pähikuid peo peale lüües seeme hakkab pudenema. Hariliku aruheina lõikuseks on aeg sobiv, kui enamik seemneid on alles poolpehmed. Ei tohi oodata, mil-

lal suurem osa seemneid kõvaks muutub, sest siis oleks rohke pudenemine paratamatu.

Sellepärast on meil võetud põhimõtteks koristada heinaseemnepõld pigem päev varem kui päev hiljem.

Et meil puudub sovhoosis isesiduja, siis koristame heinaseemnepõllud viljalõikusinasinaga. Seemneheina seome vihkudesse ja asetame hakkidesse kuivama. Peksutööd järgnevad kohe, kui seemnehein on kuivanud. Peksutöödega viivitamine on lubamatu ja toob kaasa seemnekadusid.

Meie seniste kogemuste põhjal on eeskujuliku agrotehnika rakendamisega võimalik heinaseemnesaake tunduvalt suurendada ja kindlustada püsivaid saake."

Nagu Alatskivi sovhoosi eesrindlaste kogemustest näeme, on võimalik rekordilisi heinaseemnesaake saada raskusteta, kui vaid maad eeskujulikult harida, väetada, seemnepõlde hästi hooldada ja seemneheina kadudeta koristada.

ALUSHEINTE SEEMNEKASVATUS LUUNJA SOVHOOSIS

Luunja sovhoosis on direktor sm. O. Voimani juhtimisel kogutud märkimisväärseid saake alusheinte hulka kuuluvate aasnurmika ja punase aruheina seemnepõldudel. Seepärast vaatleme järgnevalt heinaseemnekasvatuse kogemusi Luunja sovhoosis.

"Meil on eelviljadeks olnud heinaseemnepõldudel kartul, talivilil ja suviteravilil. Eelviljal ei ole meie kogemuste põhjal olulist tähtsust, tähtis on vaid see, et põld ei oleks umbrohtunud. Kui teraviljapõld oli umbrohupuhas, siis sobib see maa väga hästi heinaseemnepõllu rajamiseks. Umbrohupuhas põld omab aga erilist tähtsust aasnurmika ja punase aruheina seemnekasvatuses, sest viimased on aeglase algarenemisega taimed ja seega esimesel suvel kannatavad umbrohtude all.

Sügisel järgneb meil eelviljade koristamisele alati põllu koorimine. Sügiskünni alla anname 20—25 tonni sõnnikut ha-le.

Kevadel, esimesel võimalusel, kui maa on juba tahenenud, kas randaalime või kultiveerime põllu 2—3 korda. Edasi järgneb põllu libistamine, millega peenendame mullapangad ja saame eriti tasase mullapinna, mis võimaldab külvata ühtlase sügavusega.

Sellisel ettevalmistatud põllul jälgime hoolikalt umbrohtude arenemist. Nende tärkamisel kultiveerime pealispinda hanijalg-kultivaatoriga, mis on heinaseemnepõllu ettevalmistamisel ideaalsemaid maaharimisriistu võitluses umbrohtudega. Hanijalg-kultivaatori piid lõikavad mullas läbi noored umbrohutaimed, kuid seejuures ei pööra pealmist mullakihti alla ega too pinnale uusi idanemata umbrohuseemneid. Hanijalg-kultivaatoriga aetakse mullapind läbi 2—4 sm sügavuselt. Seda oleme teinud 2—3 korda, olenevalt umbrohtude rohkusest.

Põld on heinaseemnete külviks kõlblik, kui on hävitatud umbrohud, maa ühtlaselt tihe ja mulla pealne kiht 2—3 sm sügavuselt kobe, kuid mitte tuhajas.

Aasnurmika seemnepõllul võtame reavahedeks 60 sm. Nii laia reavahet nõuab asjaolu, et aasnurmikas on võsundiline heintaim ning levib seetõttu ka reavahedele; kitsamaid reavahesid ähvardab kinnikasvamine.

Aasnurmika seemnepõllu oleme alati külvanud mai lõpul või kõige hiljem juuniku esimestel päevadel. Hilisemate külvide puhul seemnesaak esimesel lõikusaastal jääb väikeseks. Varakevadised, mai esimese poole külvid on meil samuti ebaõnnestunud, sest kui maa ei ole umbrohupuhas, siis aasnurmika taimed oma aeglase arenemise tõttu känguvad umbrohtude all.

Aasnurmika seemnepõllu rajamisel võtame külvinormiks 6—8 kg, olenevalt seemne külviväärtusest.

Punase aruheina, teise tähtsa alusheina seemnekasvatases oleme üldjoontes kasutanud sama agrotehnikat.

Heinaseemne külvamisele järgneb seemnepõllul võitlus umbrohtudega. Esimeseks agrotehniliseks võtteks on reavahede läbiajamine käsiplaneediga ja vajaduse korral ridadelt umbrohu kitkumine käsitsi. Kui heintaimed on arenenud juba 4—5 sm pikkuseks, siis võib reavahed läbi ajada hobusiiliga. Augustis anname heinaseemnepõldudele pealiskäetiseks 50 kg ammoniumsalpeetrit hektaarile.

Niiviisi rajatud ja hooldatud heinaseemnepõllul arenevad sügiseks tugevad taimed, mis kindlasti annavad järgmisel aastal hea seemnesaagi.

Järgmisel kevadel külvame harilikult keltsa peale 200 kg superfosfaati ja 200 kg kaalisoola hektaari kohta ning kohe maa sulamisel ka 150—200 kg ammoniumsalpeetrit.

Kui maa taheneb, ajame reavahed siiliga läbi. Seda teeme kevade jooksul 2—3 korda, olenevalt umbrohtude tekkimisest ja mullapinna kohendamise vajadusest.

Pärast seemnesaagi koristamist harime reavahed vähemalt kaks korda läbi.

Tähelepanelikult jälgime seemneheina valmimist. Koristamist alustame kohe, kui seemneheina kergelt peole lüües ülemisest pööriseist seemned vabanevad.

Koristanud oleme viljaniitjaga, sest isesidujat meil ei ole. Koristamisel tuleb jälgida niitmise kõrgust, ei tohi niita liiga madalalt.

Seemneheina seome 20—30-sentimeetrilise läbimööduga vihkudesse ning asetame 5—7 vihku hakki. Et vältida hakkide ümberkukkumist, selleks seome hakid kahe sidemega. Niiviisi hakkidesse asetatud seemnehein kuivab sademeteta ilmastiku puhul juba nädala jooksul ning siis võib seda juba peksta.

Seemneheina peksame hariliku peksumasinaaga. Mitme seemneheina liigi peksmisel tuleb kinni pidada kindlast järjekorrast, et masinat oleks võimalik vahepeal puhastada ja vältida liikide segunemist. Meil on peksutöödel järgmine järjekord: harilik aruhein, aasnurmikas, kerahein ja timut. Seemnekadude vähendamiseks peksame seemneheina kohe, kui see on küllaldaselt kuiv.

Kokkuvõetult on meie kogemuste põhjal eduka heinaseemnekasvatuse aluseks eeskujulik maapinna ettevalmistus rajataval heinaseemnepõllul, tugev orgaanilise ja mineraalväetise kasutamine ja kadudeta koristamine."

HEINASEEMNEPÕLDEDE RAJAMINE KATTEVILJA ALLA

Seni oleme vaadelnud heinaseemnekasvatuse agrotehnikat seemnepõllu rajamisel mustkesale, kuid mitmeid heinaseemne liike võib külvata ka kattevilja alla ning saada küllaltki rahuldavaid seemnesaake. Vaatleme vastava agrotehnika rakendamist heinaseemnekasvatuses agronoom F. Uuringu kogemuste põhjal Sõmerpalu ja Uusna sovhoosis.

"Häid tulemusi on andnud timuti, pärisaruheina ja keraheina seemnekasvatus, kui neid külvata kattevilja alla. Külv tuleb teha aga kevadel võimalikult varakult. Katteviljaks sobib suvi-

nisu, oder ja kaer; kuid ei või öelda, et katteviljast oleneks heintaimede arenemine. Peab aga märkima, et kui kattevilju väetada lämmastikväetisega, siis on ettevaatus vajalik, sest katteviljade lamandumisel heintaimed nõrgenevad ning osaliselt hävivad.

Heinaseemneid võib kattevilja alla külvata kahel viisil, kas laiade reavahedega (nagu puhaskülvi puhulgi) või laialkülvis. Laiade reavahedega külvi puhul on seemne külvinorm niisamasugune kui seemnete puhaskülvi puhul. Kui aga seemnepõld rajatakse kattevilja alla laialkülvis, tuleb kasutada märgatavalt suuremaid seemnenorme. Keskmise külviväärtusega seemneid oleme külvanud hektaarile: timutit 20, harilikku aruheina 30 ja keraheina 20 kilogrammi. Laialkülvi puhul on muidugi peamiseks nõudeks, et põld oleks võimalikult umbrohupuhas, sest seemnepõllul ei ole võimalik võidelda umbrohuga.

Pärast katteviljade koristamist võib anda seemnepõllule pealtväetiseks 50—75 kg ammoniumsalpeetrit, et ergutada heintaimede kasvu ning võimaldada neil saavutada heaks talvitumiseks vajalik arenguaste. Heintaimede reaskülvi puhul anname pealtväetise otse taimeridadele ja ajame kohe reavahed läbi hobusiiliga, et hävitada umbrohtu ja kohendada suve jooksul paakunud mulda.

Kui majandil on vähe inimtööjõudu ning tahetakse rajada suuremaid heinaseemnepõlde, siis on soovitatav laialkülvis rajada timuti, hariliku aruheina ja keraheina seemnepõllud. Siin tuleb aga eriti hästi harida maad ja väetada eelvilju, et saada umbrohupuhas ja viljakas muld. Umbrohtunud ja toiteainetevaesele ning struktuurita põllule ei tasu laialkülvis rajada heinaseemnepõlde, sest sel puhul seemnesaagid äparduvad."

ÕIGE KÜLVIAJA JA KÜLVIVIISI ILMEKAS MÕJU

Heinaseemnekasvatuse õnnestumisel on kõigi teiste agrotehniliste võtete kõrval suur tähtsus õigetel külviaegadel ja külvamisviisidel. Selle kohta jutustab Heimtali sovhoosi agroom sm. A. Püss järgmist. „1947. aastal jäi meil heinaseemnepõldude rajamine hiljaks. Hariliku aruheina külvasime 28. juulil ja keraheina 5. augustil. Külvamisel kasutasime hobukülvima-

sinat, seega jäid põllupinda hobuste sügavad jäljed, külvatud põld oli ebatasane. Järgmisel aastal kogusime viletsa seemnesaagi: hariliku aruheina seemet 60 kg ja keraheina seemet 120 kg hektaarilt.

Järgmisel aastal külvasime varakult, hariliku aruheina 15. mail ja keraheina 20. mail. Nüüd kasutasime käsiplaneeti, seetõttu jäi põld väga ühtlaselt tasane. Heinaseemnesaak kujunes harilikul aruheinal 450 ja keraheinal 380 kg hektaarilt. Viimased tulemused räägivad selget keelt varajaste külvide kasuks."

KOKKUVÖTE

Sovhooside eesrindlaste, heinaseemnekasvatases suurte saakide meistrite kogemuste põhjal on vaja silmas pidada järgmisi põhilisi agrotehnilisi nõudeid:

1. Maa valik heinaseemnepõllu rajamisel. Nagu näitavad eesrindlaste kogemused, ei oma eelviljade valik erilist tähtsust heinaseemnepõllu rajamisel. Põhiliseks nõudeks on aga, et maa peab olema võimalikult umbrohupuhas. Kui heinaseemnepõld rajatakse umbrohtunud mullapinnale, ei ole palju väljavaateid rahuldavate heinaseemne saakide kogumiseks ning võitlus umbrohtudega nõuab palju tööd ning vaeva. Rohkete harimis- ja hooldamistöõde tagajärjel tõuseb heinaseemne omahind.

Rajataval heinaseemnepõllul peavad olema reguleeritud niiskused. Kõrge põhjaveega maadel levivad jõudsalt umbrohud ning võitlus nendega on raske.

Ka ei sobi heinaseemnepõlluks maad, kuhu võib tekkida talvel jäätus, sest paljud heintaimede liigid on jäätuse suhtes väga tundlikud.

Rajatavaks heinaseemnepõlluks valime hea struktuuriga ja toiteaineterikka maa, siis on heinaseemnekasvatases edu alati kindlustatud.

2. Orgaaniline väetis rajatavale heinaseemnepõllule. Seemnesaakide kindlustamiseks ja suurendamiseks on vaja anda rajatavale heinaseemnepõllule hästi kōdunenud ladašõnnikut, 20—30 tonni hektaarile. Šõnniku andmisest võib vaid siis loobuda, kui juba eelviljale on antud tugevasti orgaanilist väetist.

3. Eeskujulik maaharimine ja võitlus umbrohtudega enne heinaseemnete külvamist. Hanijalgkultivaatoriga põldu korduvalt harides hävitame mulla pealiskihis umbrohud 5—8 sm sügavusel ning loome soodsad tingimused heinaseemnete idanemiseks ja taimede algarenemiseks. Ühtlasi vähendab see ka edaspidiseid hooldamistöid heinaseemnepõllul.

4. Õigeaegne ja hästi läbiviidud heinaseemnete külv. Nagu kogemused näitavad, on kõige paremaid tagajärgi andnud külvamine mai lõpul ja juuni esimesel dekaadil. Hiliste külvide puhul tavaliselt jäädakse esimesel aastal seemnesaagist ilma, halvemal juhtumil aga üldse ebaõnnestub seemnepõllu rajamine.

Külvata tuleb väga ühtlaselt ja seemned peavad satuma nõutavale sügavusele. Kui seemned satuvad liiga sügavale, ei suuda nad kas üldse idu pinnale ajada või jääb idu nõrgaks, ning saame nõrga orase. Parem jäägu seeme üsna pinnale, kui et ta liiga sügavale satub. Parás külvisügavus on 1—4 sentimeetrit, olenedes mulla niiskuseoludest ja külvatavast heinaliigist. Suuremaseemnelised liigid külvatakse sügavamale, väiksemad madalamale.

5. Hooldamistööd seemnepõllul saagiaastail. Reavahede kohendamiseks ja võitluseks umbrohtudega tuleb heinaseemnepõllul reavaheid hästi harida. Selleks on kõige otstarbekohasem kasutada hobusiile. Ridadelt tuleb aga hävitada umbrohi käsitsi.

Seemnesaagi kindlustamisel on olulise tähtsusega mineraalväetise andmine pealtväetisena; keskmiseks normiks hektaarile on 200 kg superfosfaati, 200 kg kaalisoola ja 100—150 kg ammooniumsalpeetrit.

6. Kadudeta koristamine. Rikkalik saak heinaseemnepõllult võib kaduma minna paari tunni jooksul, kui koristustööd hilinevad. Koristada tuleb suure hoolega ja õigeaegselt, selleks peame seemnepõldu küpsemisperioodil pidevalt jälgima.

Hind 50 kop.

A-18553

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448870 8